

Statistisk analys

Ingeborg Amnéus
Avdelningen för statistik och analys

08-563 088 09
ingeborg.amneus@hsv.se
www.hsv.se

Nummer: 2007/5

Klassificering av kurser vid universitet och högskolor 2006

Resurstilldelningssystemet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå innebär att universitet och högskolor får ersättning för antal helårsstudenter och helårsprestationer upp till det takbelopp som finns angivet i regleringsbrevet.¹ Ersättningsnivåerna skiljer sig mellan utbildningsområden, men är samma för alla lärosäten.²

Universitet och högskolor klassificerar själva varje kurs eller del av kurs inom olika utbildningsområden. Klassificeringen av kurser till olika utbildningsområden är viktig eftersom den avgör nivån på ersättningen, och klassificeringen påverkar därmed lärosätenas möjligheter att nå sina takbelopp.

Stor variation i ersättning mellan olika utbildningsområden

Ersättningsnivåerna för de olika utbildningsområdena varierar stort. Utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi har den klart lägsta ersättningsnivån, även om ersättningen till dessa områden förstärkts på senare tid.

Drygt 40 procent av all utbildning (räknat i antal helårsstudenter) avser utbildning inom humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi. 30 procent avser teknik och naturvetenskap. De konstnärliga utbildningsområdena, som är de områden som har högst ersättning, utgör tillsammans bara ett par procent av utbildningsvolymen.

Ersättningsbeloppen avgör statens ersättning till lärosätena, men sedan kan universitet och högskolor fördela resurserna enligt egna prioriteringar inom sin organisation.

¹ Helårsstudent är ett volymmått som innebär att antalet studenter omräknas till heltidsstuderande under ett år, och helårsprestationer motsvarar deras poängproduktion under ett år. Takbeloppet är det maximala belopp för ersättning som riksdagen har beslutat om för varje lärosäte.

² Resurstilldelningssystemet är för närvarande under utredning (dir 2007:81). Utredningen ska redovisas den 1 november 2007.

Ersättningsbelopp 2006

Utbildningsområde	Ersättning per helårsstudent	Ersättning per helårsprestation	Fördelning av helårsstudenter 2006 (%)
Humanistiskt, samhällsvetenskapligt, teologiskt, juridiskt	17 776	17 509	43,2
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	44 842	38 637	30,0
Vård	49 225	42 661	8,1
Odontologiskt	40 732	47 448	0,5
Medicinskt	55 041	66 950	5,0
Undervisning	32 152	37 866	8,5
Övrigt (journalist, bibliotekarie m.m.)	37 207	30 224	2,2
Design	131 286	79 989	0,8
Konst	186 384	80 019	0,2
Musik	113 264	71 615	0,8
Opera	269 921	161 470	0,0
Teater	261 008	130 005	0,1
Media	266 358	213 364	0,2
Dans	183 567	101 431	0,0
Idrott	95 657	44 267	0,5

I den här analysen är beräkningarna enbart gjorda på antalet helårsstudenter och ersättning för helårsstudenter.

I kolumnen längst till höger anges respektive områdes relativa storlek räknat i antal helårsstudenter 2006.

De flesta lärosäten klassificerar som genomsnittet

Eftersom lärosätenas klassificering av kurser kan avgöra deras ekonomiska ersättning är det intressant att undersöka om skillnader i hur olika lärosäten klassificerar sina kurser har någon betydelse för deras möjligheter att nå sina takbelopp.

Ett sätt att göra en sådan undersökning är att jämföra den ersättning som lärosätena har fått för sin befintliga klassificering av ämnen – såsom den framträder i statistiken – med den ersättning de skulle ha fått om de hade klassificerat såsom genomsnittet av lärosäten. Genom att på så sätt jämföra varje lärosäte med genomsnittet får man en indikation på hur stor betydelse skillnader i klassificeringen har för den totala ersättningen. Har lärosätets totala ersättning blivit mycket högre eller mycket lägre än genomsnittet på grund av att man klassificerat samma³ ämne inom andra utbildningsområden än genomsnittet? Jämförelsen är gjord för varje ämne och på den nivå som lärosätena rapporterar in sina kurser till Statistiska centralbyrån (SCB).

En sådan jämförelse visar att de flesta lärosäten ligger nära genomsnittet. I slutet av analysen finns en tabell (se sidan 4) som visar hur nära de olika lärosätena ligger den ersättning som de skulle ha fått om de hade klassificerat varje ämne enligt genomsnittet (detta mått kallas i fortsättningen för jämförelseindex). I tabellen framgår att de flesta lärosäten ligger mycket nära genomsnittet. Fem lärosäten avviker med fem procent eller mer från genomsnittslärosätet. Det är Högskolan Dalarna (+10 procent), Blekinge

³ Det är dock inte alltid säkert att de kurser som jämförs är identiska, även om de har rapporterats in under samma ämnesrubrik i statistiken. Olika lärosäten kan rapportera in kurser med samma innehåll under olika ämnesrubriker.

tekniska högskola (+7 procent), Högskolan Kristianstad (-5 procent), Högskolan på Gotland (-7 procent) och Växjö universitet (-9 procent). Men det är viktigt att komma ihåg att jämförelseindexet inte fungerar som en måttstock över ”rätt” eller ”fel” klassificering. För att göra en sådan bedömning krävs mycket mer ingående information om innehållet i olika kurser. Jämförelseindexet mäter endast relationen till det genomsnittliga lärosätets klassificering.

Det är också viktigt att hålla i minnet att analysen utgår från den inrapporterade statistiken. När lärosätena lämnar sin faktura till regeringen kan avräkningen se något annorlunda ut. Vissa lärosäten som i statistiken har registrerat många helårsstudenter inom konstnärliga utbildningsområden, får enligt sitt regleringsbrev endast betalt för ett fåtal av dessa. Detta kan ha viss betydelse för jämförelseindexet.

Enbart små förändringar över tid

Den här jämförelsen har gjorts årligen sedan 2001⁴. Sett över tid har det inte skett några stora förändringar. De lärosäten som ligger något högre än genomsnittet har gjort det under hela perioden, och motsvarande gäller för de lärosäten som ligger under genomsnittet. Det enda undantaget är Högskolan på Gotland som 2001–2003 låg över genomsnittet men som 2004–2006 har legat under genomsnittet. Några lärosäten som låg mycket under genomsnittet de första åren, har de senaste åren närmat sig genomsnittet.

Under 2006 var antalet helårsstudenter och helårsprestationer färre vid nästan alla lärosäten än vad som rymdes inom deras takbelopp. Under de två tidigare åren hade dock lärosätena utbildat fler studenter än de fått betalt för, och detta kunde lärosätena under 2006 få betalt för i efterhand – så kallade sparade prestationer – vilket gjorde att många lärosäten ändå kunde nå takbeloppet. Nu är dock lagret av sparade prestationer slut för de flesta av lärosätena. Om antalet studenter inte heller nästa år motsvarar antalet helårsstudenter och helårsprestationer som ryms inom takbeloppet finns därmed ingen extra buffert för lärosätena att ta från, utan då kommer lärosätena få minskade intäkter (se vidare Högskoleverkets årsrapport 2007).

För att lättare nå upp till takbeloppet skulle lärosätena teoretiskt sett kunna omklassificera kurser till utbildningsområden med hög ersättning. På så sätt skulle en helårsstudent generera högre intäkter bara genom att kursens klassificering ändrades till ett utbildningsområde med högre ersättningsnivå. Den statistik som finns visar dock inte på en sådan bild. Om man jämför hur lärosätena klassificerade ämnen år 2005 – då lärosätena utbildade fler än de fick betalt för – med deras klassificering år 2006 – då lärosätena hade svårt att nå sina takbelopp – visar det sig nämligen att fördelningen av helårsstudenter på olika utbildningsområden inte skiljer sig nämnvärt. Det finns alltså ingenting i statistiken som tyder på att lärosätena i någon större utsträckning skulle utnyttja möjligheten att omklassificera kurser till utbildningsområden som ger en högre ersättning för att på så sätt lättare nå sina takbelopp.

⁴ Tidigare analyser finns tillgängliga på Högskoleverkets webbplats www.hsv.se

Jämförelseindex 2006

Genom att dividera den totala (beräknade) ersättningen för varje lärosäte med den ersättning som lärosätet skulle ha fått om det hade klassificerat varje ämne enligt genomsnittet erhålls en kvot – ett jämförelseindex. Ett index under 100 innebär det att den ersättning som lärosätet beräknas ha fått är mindre än den ersättning det skulle ha fått vid en genomsnittlig klassificering. Ett värde över 100 indikerar att lärosätet har fått en högre ersättning än vid en genomsnittlig klassificering.

	Jämförelseindex 2006	Antal helårsstudenter* 2006
Uppsala universitet	97	20 506
Lunds universitet	99	25 505
Göteborgs universitet	102	24 855
Stockholms universitet	100	21 972
Umeå universitet	100	15 943
Linköpings universitet	99	17 104
Karolinska institutet**	98	5 796
Kungl. Tekniska högskolan	99	11 117
Chalmers tekniska högskola	102	8 264
Luleå tekniska universitet	103	7 249
Sveriges lantbruksuniversitet	101	3 443
Karlstads universitet	98	7 859
Mittuniversitetet	101	7 408
Växjö universitet	91	7 193
Örebro universitet	104	8 491
Blekinge tekniska högskola	107	3 567
Högskolan i Jönköping	96	6 470
Högskolan i Kalmar**	100	5 868
Malmö högskola	100	10 221
Mälardalens högskola	99	8 090
Högskolan i Borås	101	5 173
Högskolan Dalarna	110	5 272
Högskolan på Gotland	93	2 050
Högskolan i Gävle	99	5 949
Högskolan i Halmstad	96	5 022
Högskolan Kristianstad	95	4 946
Högskolan i Skövde	100	3 983
Högskolan Väst	104	3 989
Lärarhögskolan i Stockholm**	96	6 173
Södertörns högskola	100	6 249

* Exklusive uppdragsutbildning, basår, stödundervisning i svenska, KY-utbildning och preparandutbildning. Lärosäten med färre än 1 000 helårsstudenter redovisas inte i tabellen.

** Tre lärosäten har registrerat en ovanligt stor andel av sina helårsstudenter inom "Övriga ämnen": Karolinska institutet (34 procent), Högskolan i Kalmar (19 procent) och Lärarhögskolan i Stockholm (42 procent). "Övriga ämnen" ingår inte i analysen eftersom det är en restpost som innehåller kurser som kan vara mycket olika och därför inte är jämförbara.

Tabell över klassificering av samtliga ämnen

För att få en tabell över lärosätenas klassificering av helårsstudenter inom olika ämnen och utbildningsområden kontakta Ingeborg Amneus per e-post (fornamn.efternamn@hsv.se).

Om statistiken

Materialet baseras på uppgifter i studiedokumentationssystemet Ladok för år 2006. Uppgifterna har sammanställts av Statistiska centralbyrån (SCB). Uppdragsutbildningar, kvalificerad yrkesutbildning, basår, preparandutbildning och stödundervisning i svenska ingår inte. Materialet omfattar 277 700 helårsstudenter. Antalet helårsstudenter som inte finns med i materialet (från högskolor som inte rapporterar i Ladok) är drygt 4 000. Det är framför allt helårsstudenter från de konstnärliga högskolorna och från Handelshögskolan i Stockholm som saknas.

Den här analysen är gjord på den mest detaljerade nivån, alltså den nivå som varje lärosäte använder för rapportering av statistik till SCB. Ett begränsning med statistiken är att det inte är säkert att de kurser som jämförs är identiska utbildningar. Olika lärosäten kan rapportera in kurser med samma innehåll under olika ämnesrubriker. (År 2006 fanns det cirka 500 olika ämnesrubriker). Ett annat problem är att närmare åtta procent av helårsstudenterna är registrerade inom restposten "Övriga ämnen", vilka därmed inte ingår i analysen. Denna andel varierar mellan olika lärosäten, från 0 till 42 procent år 2006.